

krhkosti, utesnjenosti, minljivosti. Sisi-fos se ne napreza z ogromno, težko skalo, njegova muka je jedro (nucleus), nerazrešljivost sveta kot takega, absolutne spoznavnosti kratkomalo ni. Barve so intenzivne, brez posebnih prehodov, kot predmetni svet je slikar tudi barvo uporabil simbolno, kjer se mu je zdelo potrebno.

Gorjupov povratak k antičnim temam, h krščanskim zgodbam, k odmevnosti na literarna dela je nastal mimo historiziranja, v ospredju pa so vprašanja o nekih témah, rekli bi stalnicah, ki se tako ali drugače pojavljajo v različnih dobah; Gorjup želi ostati odmevno prisoten tukaj in zdaj.

Govoriti se da o manierizmu, kar pa ni treba razumeti pejorativno. Treba bo šele natančneje opredeliti naravo Gorjupovega manierizma. Poprej intenzivne barve, dostikrat s simbolično valenco, postanejo sedaj prosojnejše, blage; medsebojna barvna razmerja so znotraj risarskega zarisa brez vsakega odražanja anatomije, predmeta, čeprav so tesno povezana z njim. Pri upodabljanju telesa je Gorjup sledil obvladovanju telesnih delov v večjih sklopih, z jasno linijo, znotraj tega pa je postala krožnica vse bolj prisotna.

Od leta 1985 pred nami ni več lupina človeških teles. Vse od Parisove sodbe, Hibris, Odiseje, Samsona in Dalile, Prokrusta gre torej za človeške povezave, znotraj tega pa za razmerja, spoznanja in misli, ki so od davnine navzoče, vsakikrat v zgodovinskem času po svoje, pri Gorjupu pa sodobno in z amalgamom skepse. Razum-

ljivo je, da Gorjupa ne zanima zgodovinska patina, primarni mitološki refleksi. Že pri Suzani in starcih je očitno, da ne gre za klasično napetost, izraženo v prizoru s hotljivimi in sladostnimi starci ter preplašeno, deviško Suzano. Suzana je pri Gorjupu prej postfreudistična, dozorela in odločna ženska, namesto starcev pa ji stojijo nasproti neodločni možje — kar odpira povsem drugačno videnje in sodnosna spoznanja. V teh in drugih slikah je Gorjup kljub videzu umirjenosti, kljub videzu določene »idealizacije« človeka, vsaj potihom nemiren, niso mu potrebna silovita znamenja dramatične napetosti (v baročni akciji), ampak z videzom relativne umirjenosti, zagotovo pa zbrano razpira širša, usodnejša vprašanja o sodobnem času: o pogumu in žrtvovanju, o smislu in nesmislu človeške reve, o vzgibih, ki so ponavadi prikriti in vdirajo na dan, o mikavnosti in poželjivosti. O nasilju. Ne le fizičnem. In še o čem. Nemogoče je prezreti Gorjupov občutek za esteticizem, pa pridih erotičnega. Slikar obvladuje skrbno kompozicijo, pri tem se ne boji presekov, včasih znova detajlov. Kompozicija pa je vedno razgibana, o čemer se lahko prepričamo tudi pri njegovih risbah. Smisel za bistvo, za skrbno izdelano linijo spremlja Gorjupa tako pri risbi kot pri sliki. Gorjupova pregledna razstava nas znova opozarja na avtohtonega umetnika, čigar slikarsko in risarsko delo zgovorno kaže iščočo osebnost.

Igor Gedrih

SPREHOD PO JUGOSLOVANSKIH IN TUJIH REVIJAH

Z veliko zamudo so na naše uredništvo poslali 16. številko beogradske revije Književna istorija. V njej je prispevek Franceta Bernika o negativnem junaku v slovenski vojni nove-

listiki, to pa je prikazal ob Kocbekovi Črni orhideji. Marija Mitrović ocenjuje knjigo Štefana Barbariča *Turgenjev in slovenski realizem*. Med drugim ugotavlja: »Posebej velja poudariti, da je Barbaričeva študija redka in za nas posebej zanimiva zato, ker se izrecno opira na znanstvena dog-

nanja, do katerih so prišli v drugem našem literarnem okolju, konkretno na Hrvaškem. Na več mestih poudarja, da je vzel za spodbudo tista stališča, do katerih je prišla hrvaška veda o književnosti, in sicer ne le zato, ker je hrvaška književnost po svojem etničnem in zemljepisnem položaju najbližja slovenski, ampak predvsem zato, ker je pri Hrvatih Turgenjev obravnavan z različnih vidikov in sodobno, z eno besedo, temeljiteje kot drugod,« piše Marija Mitrović, ki v tej številki ocenjuje tudi knjigo Janka Kosa *Moderna misel in slovenska književnost*, izšlo v srbskem prevodu v Beogradu. V tej zvezi je med drugim zapisala: »Z literarno teoretskega gledišča je dragocen napor Janka Kosa, da bi nekako razjasnil oznaki modernizem in avantgarda, ravno tako pa tudi postmodernizem. Te oznake zelo pogosto uporabljajo kot splošne pojme, ki pokrivajo in združujejo niz sodobnih izmov. Pri tem pogosto uporabljajo avantgardo vzporedno z oznako modernizem ali namesto nje, pa tako z avantgardo poimenujejo moderno umetnost dvajsetega stoletja (na primer Renato Poggioli, pri nas pa Aleksandar Flaker). Kos pa pojem avantgarda povezuje samo z zunanjimi manifestacijami, organiziranjem literarnih večerov, manifestov in nastopov na happeningih. Kot merilo za avantgardizem jemlje zunanjo »socialno, literarno organizacijsko ali skupinsko socialno obliko«, medtem ko se pojem modernizem »nanaša na tisto, kar obstaja v samih literarnih delih ali v razmerjih med njimi«, piše med drugim Marija Mitrović v Književni istoriji.

*

Tu je še XVII. številka beograjske Književne teorije, ki prinaša razpravo Marije Mitrovićeve *Poetska sinteza Srečka Kosovela* — od stvari do znamenja. Takole med drugim ocenjuje: »Danes, ko je pred nami celoten Ko-

sovelov opus in niz pomembnih študij o njem, je jasno predvsem eno: Kosovela nikakor ne moremo omejiti niti na mehkega lirika, ki opeva rodni Kras, niti na racionalnega in hladnega pesnika, zagledanega v moderne teorije tedanje (»prve« ali »zgodovinske«) avantgarde. Tudi kakršnakoli tematska razdelitev bi bila preozka, da bi lahko sprejela tisto množino delčkov resničnosti, idej in občutenj, ki jih pesnik vnaša v svojo poezijo,« ugotavlja Marija Mitrović. Milo Lompar piše o kroženju skrivnih oznak, kakor je naslovil svoje razmišljanje o Kocbekovi *Črni orhideji*. To je literarno slogovna interpretacija te Kocbekove novele. Bojana Stojanović predstavlja zbornik *Obdobje ekspresionizma v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*.

*

Na prvih straneh 709. številke beograjskih Književnih novin si lahko preberemo pogovor, ki ga je imel Miodrag Vučelić z Ljubomirom Tadićem, in je objavljen z naslovom *Nacionalne strasti kot nadomestilo za demokracijo*. Filozof iz skupine okrog Praksisa govori o usodi ustave v kontekstu kontinuitete revolucije, o skrbništvu politike nad gospodarstvom, o razlogih za izseljevanje Srbov s Kosova in podobnem. Milorad Vučelić pa objavlja še članek *Odziv na geslo*, v katerem se dotika članka Dejana Kovača *Vlaki nacionalizma*, ki je izšel v ljubljanskem Dnevniku. Milorad Vučelić na široko polemizira s Kovačem, pri tem povsem neprostodušno poseže v uradno slovensko vedenje v balkanskih vojnah, zasmehljivo omenja obisk predstavnika albanskega veleposlaništva pri Kovaču in se prizadeto sprašuje o sedanjí usodi srbskega življa na Kosovu. Miljenka Vitezović pa je prevedla članek Miroslava Slana Miroso, ki je bil objavljen v Večeru z naslovom *Bulatović je trkal na vest slovenstva*, v katerem zagovarja Bulatovićeve nastope, češ da med drugim koristijo jezikovni oza-

veščenosti med Slovenci, ki da brezbrizno sprejemajo srbokroatizme že od otroškega vrtca naprej. Oglašja pa se tudi Miodrag Bulatović, in sicer v daljši repliki na zapis novosadskega profesorja Nikola Miloševića, ki je prejšnji mesec v tem časopisu prispeval *Skico za portret Miodraga Bulatovića*, v kateri je med drugim izrazil tudi razumevanje za stališče Društva slovenskih pisateljev do Bulatovićeve kandidature za predsednika Zveze pisateljev Jugoslavije. V članku *Slovenski primer* je Zoran Medved načel nekaj vprašanj tako imenovane kongresne grafike. Med drugim je zapisal: »Splošen vtis je, da so v Sloveniji na področju oblikovanja kongresnih simbolov doslej napravili največji napredek in da se počasi, toda zanesljivo opušča ikonografija iz poveljnih let, takrat neposredno navdihnjena z estetsko izkušnjo velikega brata. Kolikšen premik je to, najbolje ponazarja letošnji presek grafičnih rešitev in kongresnih simbolov, ki ni samo po obliki, ampak tudi po izrazu ostal v mejah: modro — belo — rdeče, srp, kladio, tri podobe klasičnega marksizma in portret domačega voditelja. Po eni strani je to tudi razumljivo, ker so vse to simboli naročnikov grafičnih rešitev, ti pa pričakujejo, da bodo ti simboli na plakatih, značkah, pismih, ovojnica, mapah, nalepkah itd. Toda ko začnejo ti simboli delovati po logiki grafičnega jezika, je učinek tega postopka odvisen izključno od zamisli in znanja avtorja,« je med drugim zapisal Zoran Medved, ki je glavni del zapisa namenil mnenjem ljubljanskih oblikovalcev in ustvarjalcev tako imenovane kongresne grafike Miljenka Lica in Ranka Novaka, ki sta spregovorila o izvirnejših prijemih na tem področju v Sloveniji.

Izšla je šele marčevska številka novosadskega Letopisa Matice srpske. Med drugim prinaša tudi komentar z naslovom *Konkretizem na ožjem tematskem planu*. To je kratek prikaz tematske številke ene, kakor je zapisano, najbolj dinamičnih literarnih revij v Sloveniji, mariborskih Dialogov, ki je izšla v začetku leta s tematskim naslovom Westeast-political. O tej vrsti konkretistične literarne dejavnosti, ki se pojavlja na razstavah in v publikacijah, med katerimi je tudi omenjena številka Dialogov, je v Letopisu Matice srpske zapisano tudi tole: »Glede na to, da ne gre za ideologiziran in strogo programiran model tematske številke, je tu obilica raznovrstnih prispevkov, med katerimi prevladujejo operativni posegi v spremembo oblike in vsebine znanih sporočil, podob in situacij; to so predvsem kolaži, vizuelna poezija in fotomontaže (ki ne varčujejo s politično, v glavnem trezno zavestjo svojih avtorjev), ki se opirajo na novo senzibilnost, ter na podporo ironiji in radikalnemu levičarstvu na relaciji Država — posameznik. V številki so opazni teoretični prispevki Iva Antića (*Al — Aaraf konkretizma*) in Toneta Perčiča (*Filologija in politična geometrija*), vendar je nujno opozoriti, da bi mogel sleherni sladokusec na veliko promoviranega postmodernizma najti tu gradivo, ki omogoča uživanje v konkretistični percepciji. Urednik te številke (in usklajevalec celotne serije publikacij in razstav westeast) je Franc Zagoričnik, ki mu je znova uspelo zbrati številne vodilne jugoslovanske in svetovne uresničevalce ideje konkretističnega pesniškega razlaganja sveta,« je zapisano v Letopisu Matice srpske. Ta med drugim objavlja še neznane pesmi Todora Manojlovića v uredništvu Boška Ivkova in odlomek iz romana *Spasenija* Jovana Sarića.